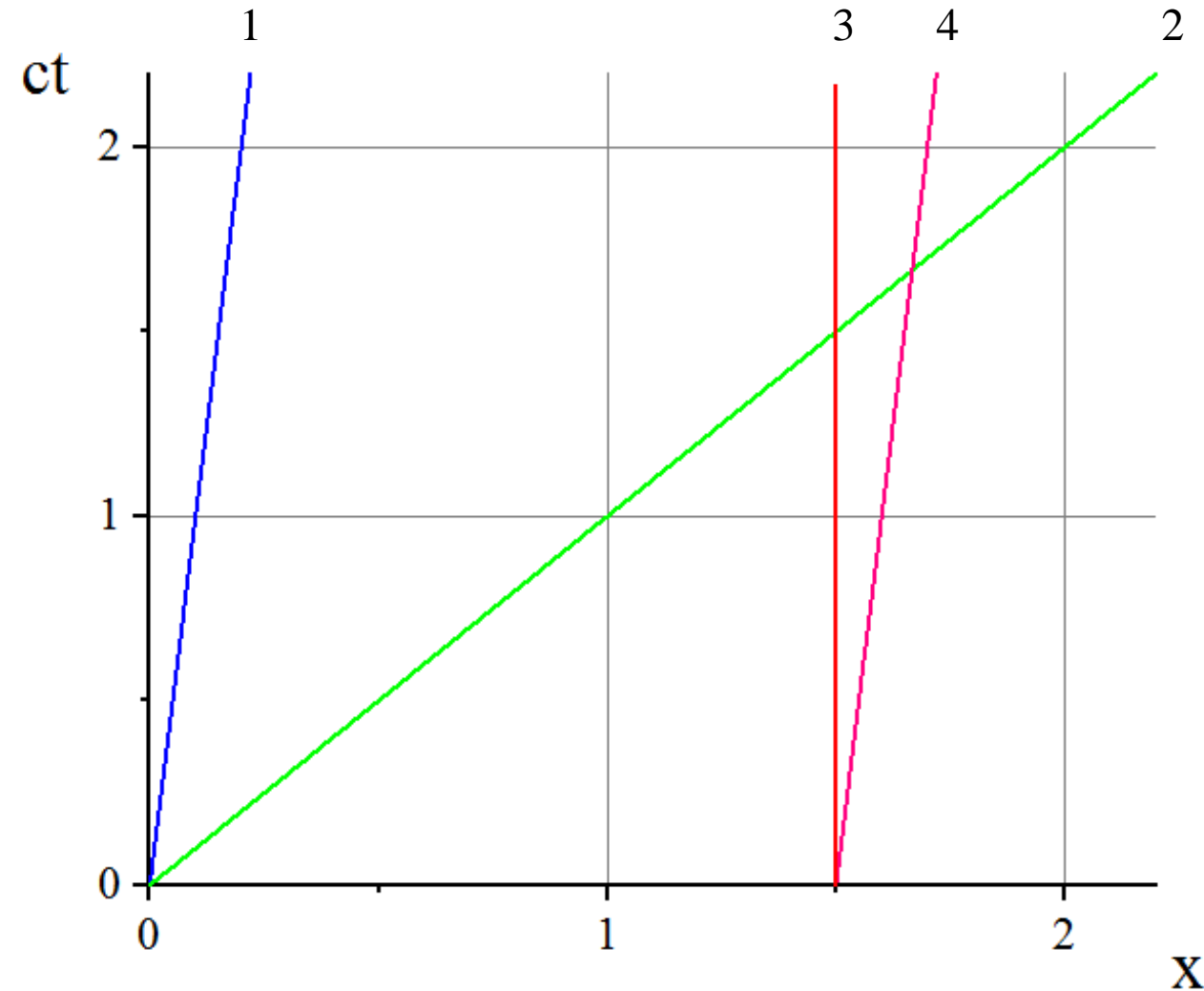

Diagramy czasowo-przestrzenne

Fizyka 2, sem. letni 2019/20

Dr Wojciech Radosz

1 – stała prędkość wzdłuż osi x , początkowe położenie:

$$x_0 = 0 \quad ct_0 = 0$$

równanie prostej:

$$ct = \frac{x}{b} \quad b < 1$$

2 – ruch z prędkością światła

$$x = ct$$

3 – spoczynek

4 – ciało rusza z punktu $x_0 \neq 1$ ze stałą prędkością

Linia świata obserwatora O to oś ct układu ($x = 0$).

Maksymalna prędkość to c , więc proste są nachylone pod kątem $> 45^\circ$

Obserwator O'

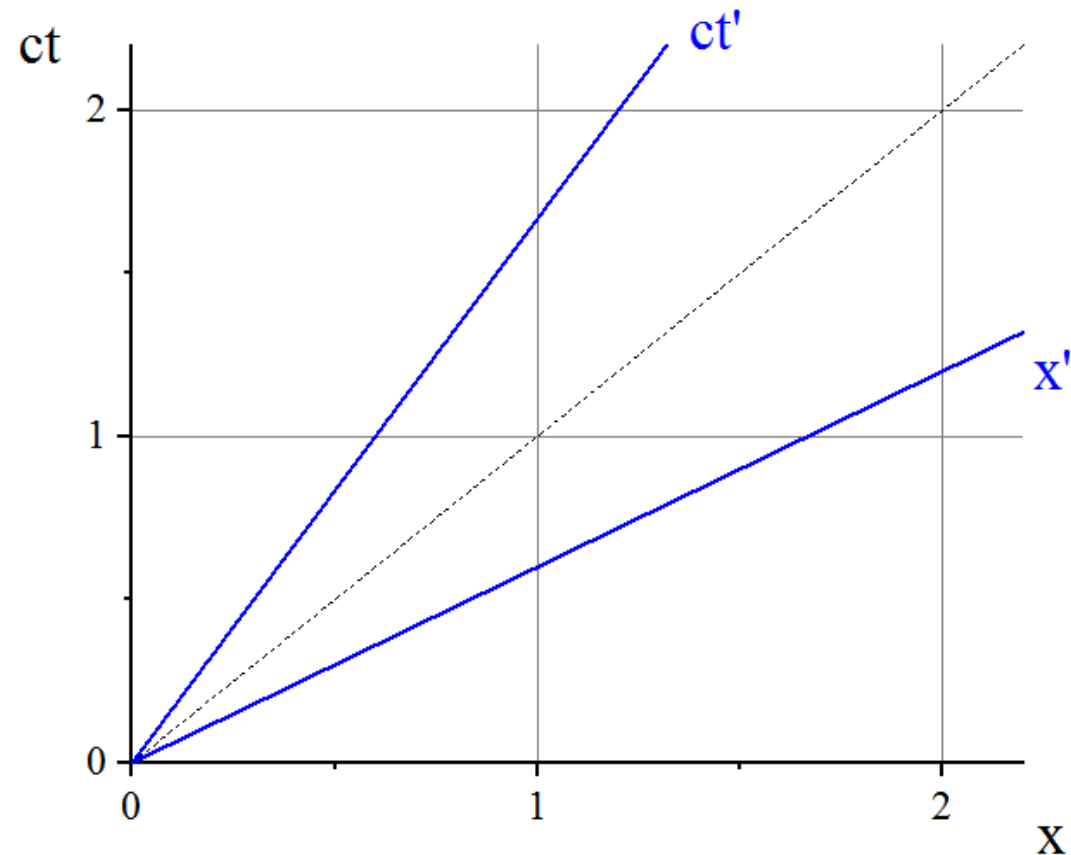
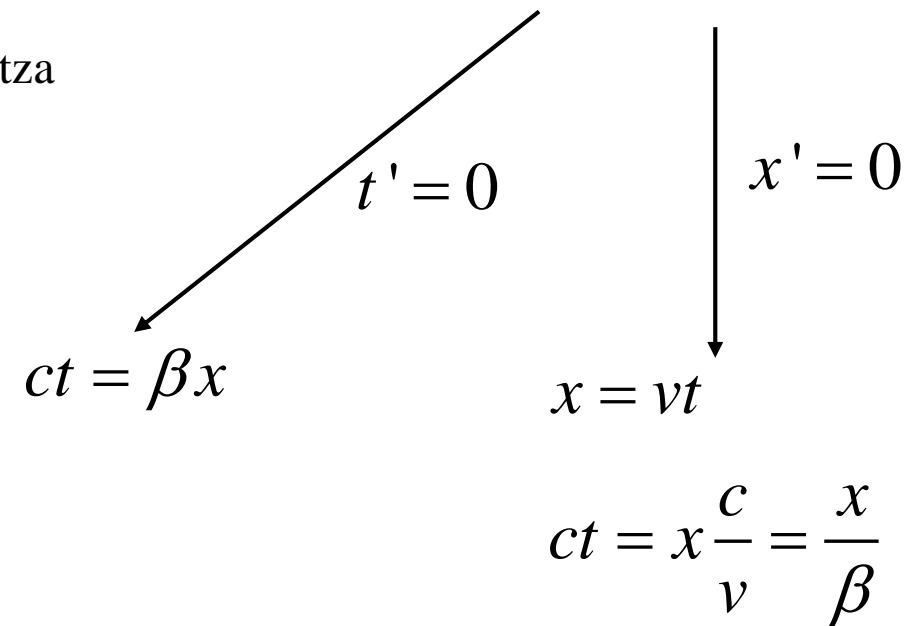
Chcemy przedstawić osie x' i ct' obserwatora poruszającego się z prędkością V .

Oś ct' spełnia warunek $x'=0$, a oś x' spełnia warunek $t'=0$.

$$\gamma = \frac{1}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}} \quad \beta = \frac{v}{c} < 1$$

$$\begin{cases} x = \gamma x' + \gamma vt' \\ t = \gamma \frac{v}{c^2} x' + \gamma t' \end{cases} \xrightarrow{v \rightarrow -v} \begin{cases} x = \gamma x' + \gamma vt' \\ t = \gamma \frac{v}{c^2} x' + \gamma t' \end{cases}$$

transformacja Lorentza

Wykres został sporządzony dla wartości: $\beta = 0.6$

Jednoczesność zdarzeń

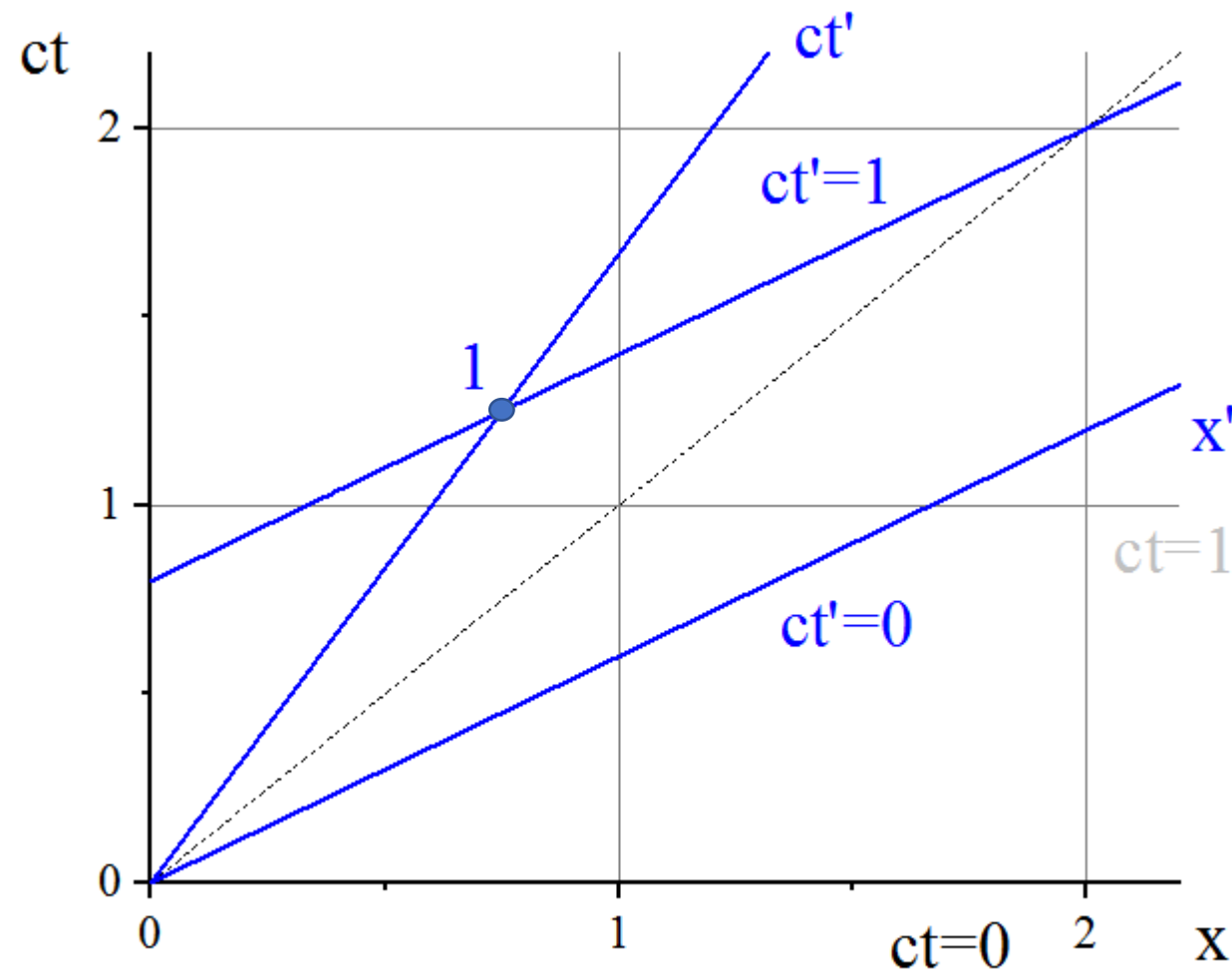
Proste $ct=1$ oraz $ct=0$ (czyli oś x) opisują zdarzenia jednoczesne dla obserwatora O .
 Zdarzenia jednoczesne dla obserwatora O' to np. oś $ct'=0$ (oś x'). Nie są one
 jednoczesne dla obserwatora O – mamy różne rzuty na oś ct .
 Kolejnym zdarzeniem jednoczesnym dla obserwatora O' jest $ct'=1$.

$$ct' = 1$$

$$ct' = \gamma(ct - \beta x) = 1$$

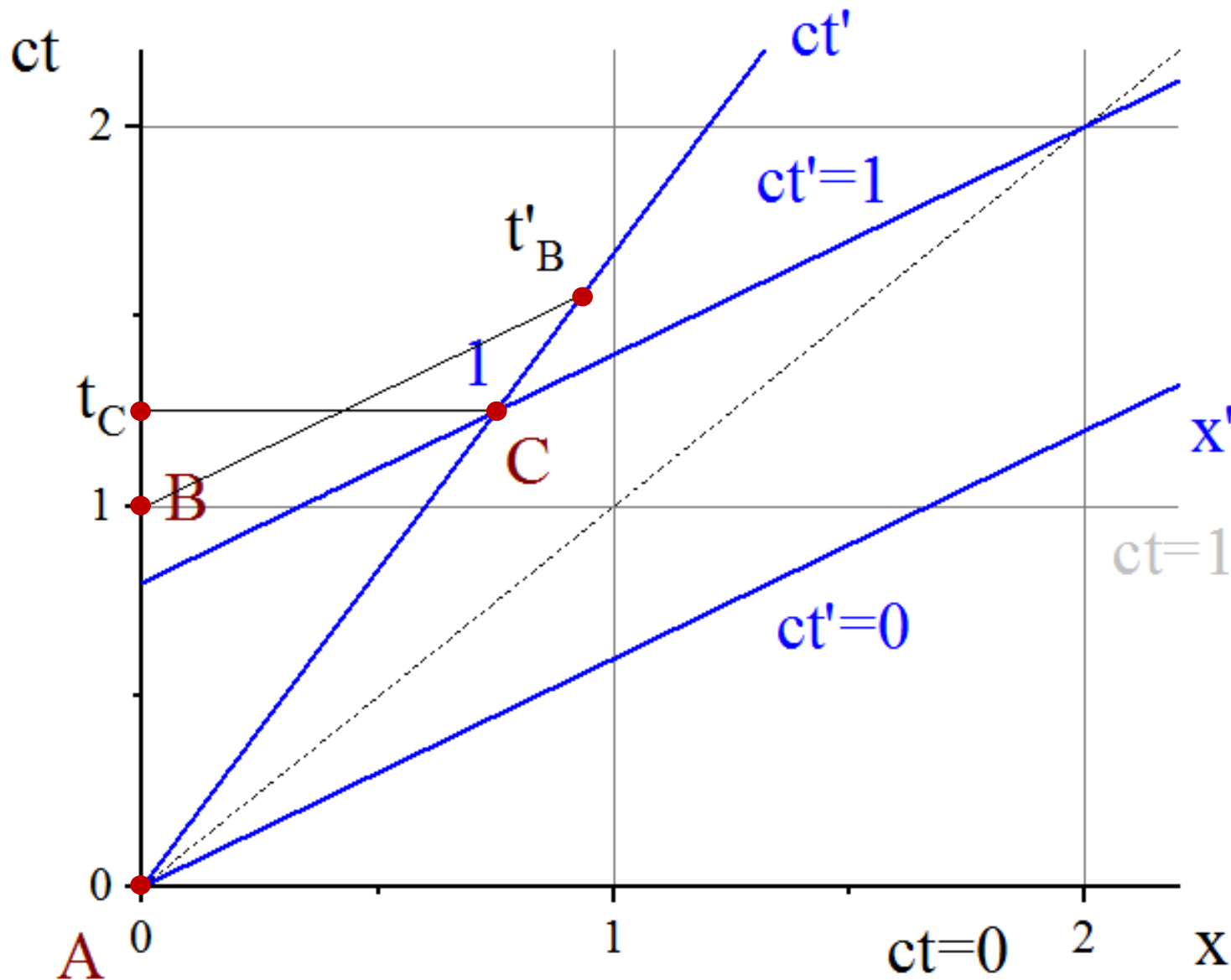
$$ct = \frac{1}{\gamma} + \beta x$$

Jest to równanie prostej
 równoległej do osi x' .

Zdarzenia jednoczesne dla obserwatora O leżą na prostych równoległych do osi x , a jednoczesne dla obserwatora O' leżą na prostych równoległych do osi x' .
 Widać stąd, że jednoczesność zdarzeń jest względna.
 Można również zauważyć, że jednostki na osiach ct i ct' mają różne długości.

Dylatacja czasu

Zdarzenia A i B są współpunktowe dla obserwatora O (leżą w punkcie $x=0$), ale nie dla obserwatora O' . Współrzędne czasowe tych zdarzeń to:

dla O : $t_A = 0, t_B = 1, t_{AB} = 1$

dla O' : $t'_A = 0, t'_B > 1, t'_{AB} > 1$

Odstęp czasu pomiędzy zdarzeniami A i B jest krótszy dla obserwatora O .

Zdarzenia A i C są współpunktowe dla obserwatora O' (leżą w punkcie $x'=0$). Ich współrzędne czasowe to:

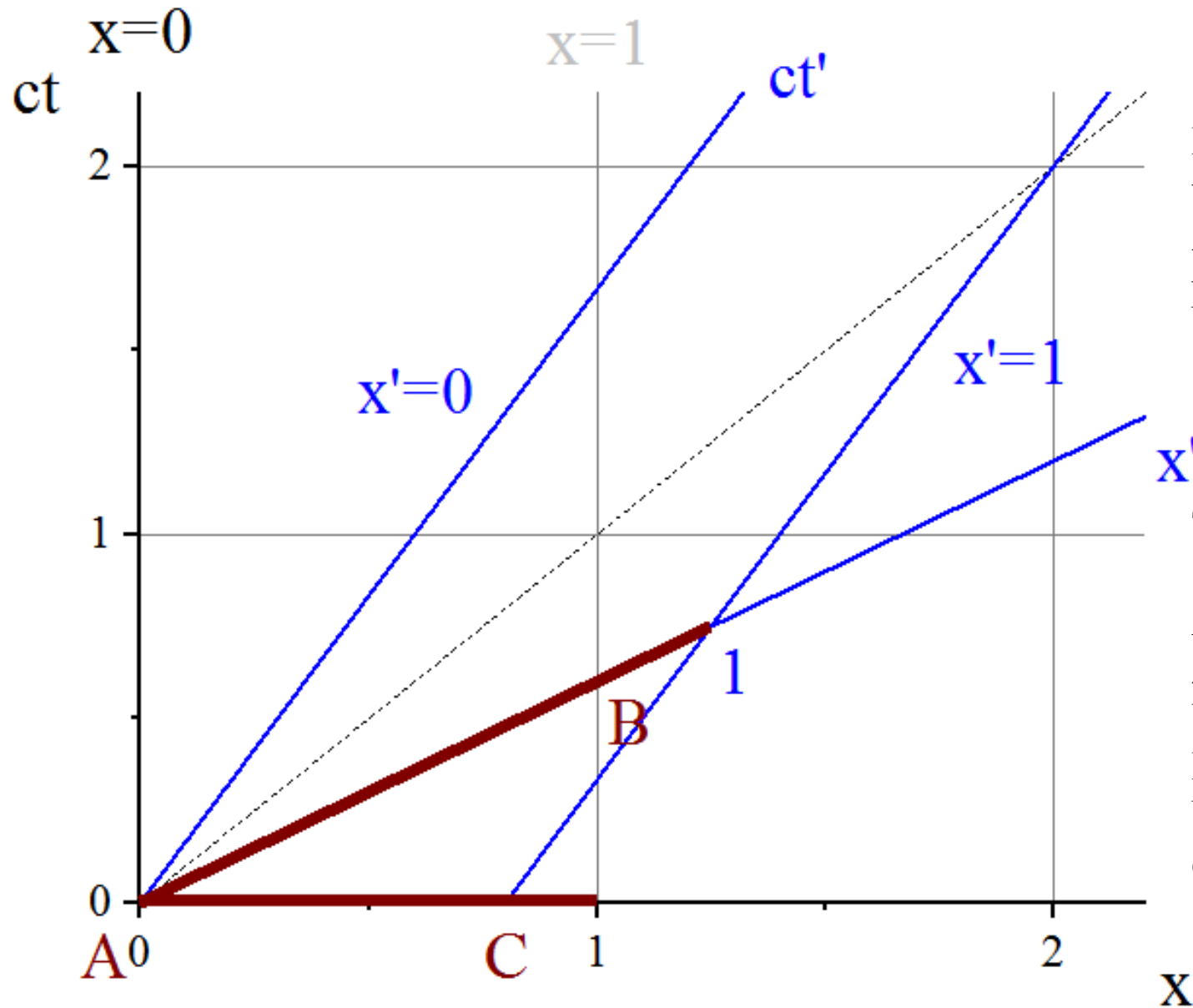
dla O' : $t'_A = 0, t'_C = 1, t'_{AC} = 1$

dla O : $t_A = 0, t_C > 1, t_{AC} > 1$

Odstęp czasu pomiędzy zdarzeniami A i C jest krótszy dla obserwatora O' .

Odstęp czasu jest najkrótszy dla obserwatora, dla którego zachodzą one w tym samym punkcie!

Kontrakcja przestrzeni I

Punkty leżące na prostej $x=0$ (oś ct) oraz $x=1$ są współpunktowe dla obserwatora O . Analogicznie współpunktowe dla obserwatora O' są punkty na prostych $x'=0$ (oś ct') oraz na prostej $x'=1$:

$$x' = \gamma(x - \beta ct) = 1$$

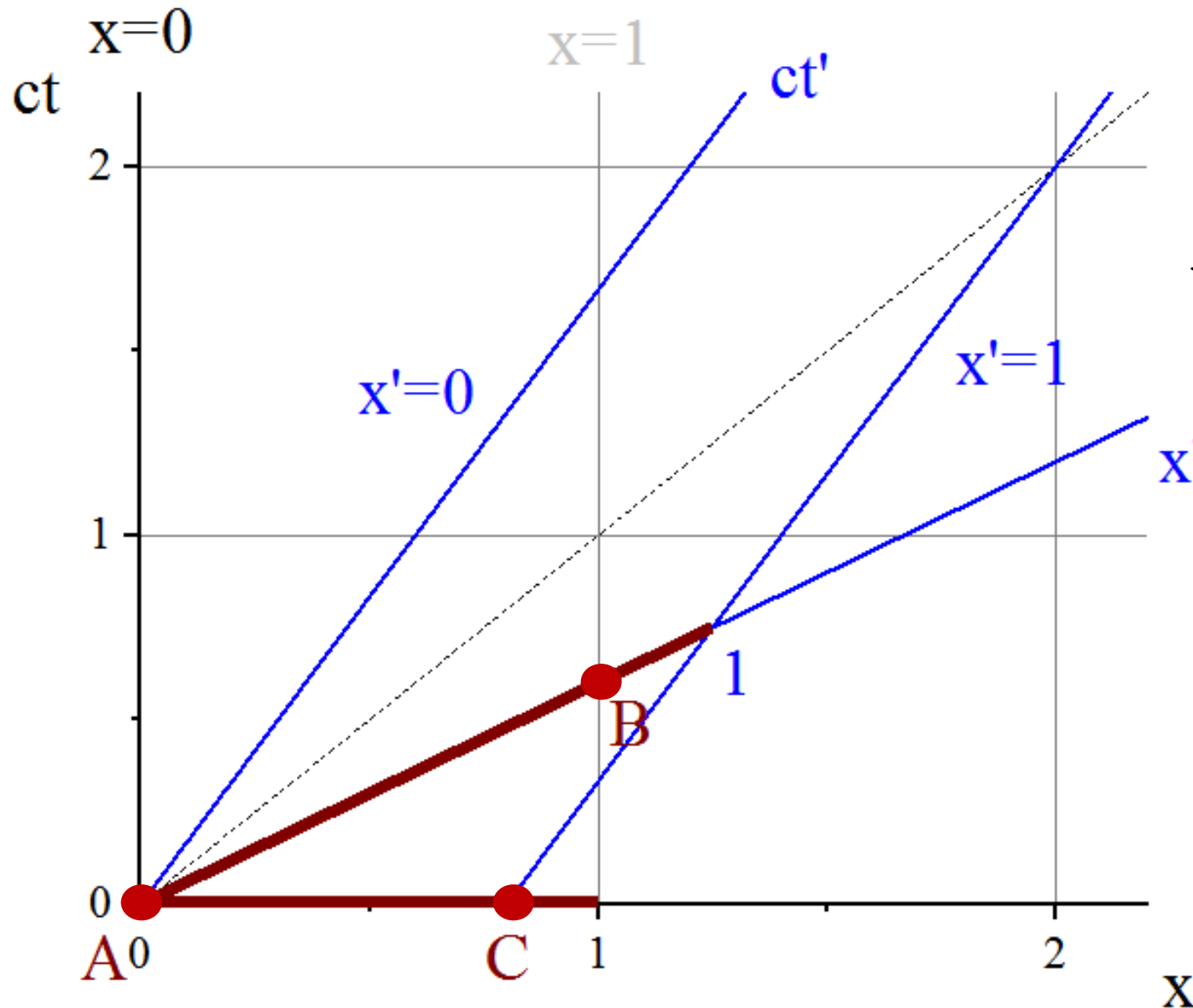
$$ct = -\frac{1}{\gamma\beta} + \frac{x}{\beta}$$

Tak została wyznaczona prosta $x'=1$.

Aby znaleźć współrzędną x zdarzenia należy je rzutować na oś x równoległe do osi ct . Analogicznie Współrzędną x' znajdujemy poprzez rzutowanie Równoległe do osi ct' .

Uwaga! Jednostki na osiach x i x' mają różne długości.

Kontrakcja przestrzeni II

Założmy, że w układzie O w chwili $ct=0$ leży linijka. Jej końce spoczywają w punktach $x=0$ i $x=1$. Jej długość wynosi 1. Proste $x=0$ i $x=1$ to jej linie świata.

Obserwator O' aby zmierzyć długość linijki musi jednocześnie (według swojego układu) zmierzyć położenia jej końców. W chwili $t'=0$ są o $x'=0$ oraz $x'<1$ (zwróć uwagę na jednostkę!). Stąd obserwator O' uważa, że długość linijki <1 .

Analogicznie gdy linijka spoczywa w układzie O' , w chwili $ct'=0$ jej końce spoczywają w punktach $x'=0$ oraz $x'=1$. Długość linijki wynosi 1 (jednostka obserwatora O').

Obserwator O zmierzy położenie końców linijki: i tak w chwili $t=0$ są to punkty A ($x=0$) i C ($x<1$). Długość linijki jest więc <1 .

Długość ciała jest największa w układzie, w którym to ciało spoczywa!